

ПОНЯТТЯ РЕАЛЬНИХ ЗБИТКІВ ЯК СКЛАДОВОЇ ПОНЯТТЯ ЗБИТКІВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: КАТЕГОРІЯ ПРАВА ТА ЕКОНОМІКИ

Ігор Шульпін,

*науковий співробітник сектору економіки
та оцінки прав інтелектуальної власності
економіко-правового відділу НДІ інтелектуальної
власності НАПрН України
ID ORCID: 0000-0001-6522-9517*

У статті досліджуються та аналізуються правова й економічна категорія «реальних збитків» у майновій сфері та у сфері інтелектуальної власності. Стаття містить зіставлення поняття «реальні збитки» як у майновій сфері, так і у сфері інтелектуальної власності згідно з економічною та юридичною категоріями. Наведено головні терміни, що визначають поняття «реальні збитки» у сфері інтелектуальної власності. Як підсумок дослідження, визначається поняття «реальні збитки» у сфері інтелектуальної власності. Стаття стане у пригоді працівникам МВС, судовим експертам.

Ключові слова: реальні збитки, майнові права інтелектуальної власності, об'єкт права інтелектуальної власності, суб'єкт права інтелектуальної власності, право володіння, користування та розпорядження правами інтелектуальної власності, договірні зобов'язання, недоговірні правовідносини

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. У сфері інтелектуальної власності проблема визначення та розгляду реальних збитків на сьогодні є дуже актуальною, це поняття має одне з вирішальних значень у ході розгляду судових спорів або в позасудових процесах, хоча й досі залишається недостатньо розвиненим. На відміну від упущеної вигоди, яку підрахувати можна багатьма способами, залежно від випадків, які їх формують (об'єктів права інтелектуальної власності, часу порушення прав на об'єкти права інтелектуальної влас-

ності, цінних факторів та обсягів порушення прав на об'єкти права інтелектуальної власності тощо), реальні збитки можна підрахувати досить точно за конкретними бухгалтерськими документами та іншими офіційними економічними довідками по складу реальних збитків, що наведені нижче у цій статті.

Реальні збитки, як одна зі складових поняття збитків, фігурують у судових експертизах та експертних дослідженнях у сфері інтелектуальної власності, коли виникає питання про порушення прав на об'єкти права інтелектуальної власності та зацікавлену сторону судового процесу — позивача турбує не тіль-

ки визначення розміру упущеної вигоди як складової збитків, завданих правопорушником власникові таких прав, а й усі збитки, що виникли під час такого порушення прав на об'єкти права інтелектуальної власності.

Аналіз досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується ця стаття.

У майновій сфері реальні збитки як одна зі складових загального поняття збитків розглядалися та аналізувалися у численних наукових роботах та джерелах з юриспруденції багатьма вченими, юристами-практиками, такими як В. В. Васькін, Г. Ф. Шершеневич, В. С. Євтеєв, А. Я. Піндінг, О. В. Савенкова, А. С. Кривцов, К. В. Нам та інші.

Однак визначення категорії «реальні збитки» у сфері інтелектуальної власності вони та не розглядали.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті (своїм головним завданням) вважаємо визначення поняття категорії «реальні збитки» у сфері інтелектуальної власності, яке, на нашу думку, слід було б внести в Цивільний кодекс України у вигляді певного підпункту статті про інтелектуальну власність або у спеціальний закон України щодо інтелектуальної власності.

Для виконання цієї мети застосовано правові та економічні дефініції, що дало змогу об'єднати поняття «реальні збитки» при порушенні прав на об'єкти права інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Реальні збитки можуть характеризуватися грошовим виразом зменшення (реальним чи неминучим у майбутньому) наявного майна на відміну від упущеної вигоди, коли наявне майно сторони, що потерпіла, не збільшується, хоча й могло б збільшитися, якби договір був виконаний або не

було порушення прав правовласника. Можна зробити висновок, що в основі розмежування збитків на реальні збитки та упущену вигоду лежить економічний критерій.

За В. В. Васькіним, відшкодовуються не всі зроблені витрати, що становлять реальну шкоду (збитки), а лише вимушені необхідні витрати [1, 146–147]. За визначенням Г. Ф. Шершеневича, збитки, що полягають у зменшенні цінності майна, порівнюючи з тією, яку воно мало до правопорушення, становлять дійсну шкоду [2, 396]. На думку В. С. Євтеєва, при реальній шкоді (збитках, за автором), витрати, що понесені, призводять до зменшення реальної цінності майна до правопорушення. У свою чергу, упущена вигода полягає в тому, що цінність майна не збільшилася, хоча могла збільшитися, тобто зменшується не реальна цінність майна, що існує, а його потенційна цінність. Таким чином, можна розглядати дійсність реальної шкоди як відому протилежність характеру упущеної вигоди, що припускається. Далі дослідник підкреслює, що назва «реальна шкода» має відношення не до реальності існування цього виду збитків, а до реальної цінності, що існує, зменшення якої становить зміст реальної шкоди, на відміну від упущеної вигоди, коли зменшується можлива цінність майна [3, 23].

Розглянемо одну зі складових реальних збитків — витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права. У такому вигляді витрати були закріплені вперше в Цивільному кодексі України. Через це на практиці витрати, що заявляються позивачем як збитки (реальні збитки), співвідносяться з цим визначенням. Як зауважує А. Я. Піндінг, під витратами слід розуміти витрати майна (частіше за все грошових коштів) за волею власника або володільця прав з метою задовольнити будь-яку потребу [4, 46].

Як вважає О. В. Савенкова, з юридичного боку, слова «відновлення права» можемо розуміти як приведення права в попередній стан — стан, у якому право перебувало до порушення. З такого розуміння права слід зробити висновок про те, що право повинно ще існувати, нехай і в порушеному стані. Інакше, якщо право припиняється, то його не можна буде відновити, оскільки неможливо привести в попередній стан те, чого немає (право може припинитися тільки на підставі визначених юридичних фактів раз і назавжди) [5, 42].

Слова «відновлення права» можна розглядати і з точки зору їх економічної мети. Відновлення порушеного права в такому випадку спрямоване на створення економічного *status quo*. У своєму дослідженні А. С. Кривцов вказує на те, що наскільки можливо, повинен бути відновлений фактичний стан речей, порушений шкідливою дією [6, 81]. У цьому розумінні відновлюється деяке абстрактне право. Воно є сутью право на недоторканність майна суб'єкта в його вартісному вимірі.

Об'єктивне право не захищає цілісність майна (речі). Це буде впливати із самої природи майнових відношень обміну, які базуються на вартісних, а не фізичних властивостях майна. Таке розуміння «відновлення порушеного права» байдуже до опису витрат через право або його об'єкт, проте більшою мірою відповідає економічній природі збитків [5, 43].

Із цього приводу К. В. Нам зауважував, що відновлення порушеного права обумовлює створення такого стану, при якому майнові вимоги сторони, що потерпіла, зростають до того рівня, який би існував, якби договір не був порушеним [7, 18]. Слід тільки додати, що цей висновок, не обмежуючись договірними обов'язками, розповсюджується на всі види обов'язків. Важливо підкреслити, що в багатьох європейських країнах головною метою інституту відшкодування збитків є те,

що присудження відшкодування збитків повинно зробити стан потерпілого не гіршим і не кращим від того, яким він був до порушення. Це цілком можливо досягнути шляхом порівняння економічного стану потерпілого до та після спричинення збитків. Тобто не можна за рахунок особи, що спричинила збитки, покращувати своє економічне становище, а саме — робити витрати, що підвищують вартість майна у порівнянні з тим, яким воно було до спричинення. Це у свою чергу передбачає, що потерпілий повинен зробити витрати, спрямовані виключно на відновлення стану, що існував раніше. Тому потерпілий повинен зробити необхідні витрати.

Це вважається принципом необхідності витрат. Варто сказати, що все зазначене цілком зрозуміло, адже не можна за рахунок порушника збільшувати свій добробут, тим самим поклавши на нього нічим не виправданий та водночас не обмежений майновий тягар [5, 45–46]. Таким чином, формулювання «відновлення порушеного права» встановлює цільові межі витрат потерпілому, які він повинен зробити у зв'язку з правопорушенням.

Для більш повного розкриття поняття «реальні збитки» необхідно розглянути їх структуру, поелементний склад. Це більшою мірою пояснюється практичною стороною справи, оскільки такий аналіз допомагає виявити та вирахувати збитки, а також без нього неможливо скласти методичку доказів та розрахунку збитків. Нижче буде наведено складові реальних збитків.

Під понесеними витратами потрібно розуміти тільки додаткові витрати, що здійснюються особою, право якої було порушене. Фактично понесені витрати та майбутні необхідні витрати, що включаються до складу реальних збитків, тісно пов'язані між собою, адже мають схожий склад і підтверджуються однаковими доказами, тому їх можна розглядати як понесені витрати в широкому розумінні.

Понесені витрати пов'язані як зі зменшенням активів сторони, що потерпіла, так і зі збільшенням її обов'язків (пасивів) [3, 23–24]. За В. С. Євтеевим, понесені витрати є дуже різноманітними. До їх складу можуть входити: витрати на утримання та експлуатацію обладнання, додаткові витрати по заробітній платі, збільшення умовно-постійних витрат на одиницю продукції, амортизаційні відрахування, витрати по усуненню недоліків в отриманій продукції, витрати по експертизі, транспортно-заготовчі витрати, витрати по сплаті санкцій, витрати по сплаті відсотків за користування банківським кредитом тощо. Для доказу та розрахунку розміру понесених витрат необхідно використовувати дані бухгалтерського балансу та інші документи (особливо документи первинного обліку), на яких базуються ці дані. Практика зовнішньоторговельного арбітражу допускає у складі реальних збитків податки, збори та інші обов'язкові платежі до бюджетів різних рівнів.

Особливо слід зупинитися на витратах по сплаті юридичних послуг. Ці витрати розглядаються як понесені витрати для відновлення порушеного права тільки в тих випадках, коли надавалися юридичні послуги по стягненню реальних збитків у суді або коли потерпіла сторона від порушення обов'язків, за наявності у штаті юриста, однак при специфічній ситуації, що склалася, повинна була звертатися за іншою кваліфікованою юридичною допомогою. У такому разі потерпіла сторона мусить довести необхідність кваліфікованої юридичної допомоги за відсутності власного юриста у штаті або відсутності у цього юриста необхідних знань для ведення справи. Дуже важливим буде навести серйозні аргументи розумності витрат по оплаті юридичної допомоги. Через це ціни, по можливості, повинні бути середніми порівняно з тими, які встановлюють за аналогічні послуги інші особи. Якщо ж

витрати сягають вище середніх цін, то вкрай необхідно довести їх обґрунтованість, спираючись на якість таких послуг, нестачу часу, надзвичайну кваліфікованість юриста, а головне — відсутність альтернативних варіантів залучення іншої юридичної допомоги [3, 25–26]. Усе викладене буде стосуватися й позадоговірних відносин.

Окрім згаданих складових реальних збитків, В. С. Євтеев акцентує увагу на відсотках користування кредитом. Відсотки за користування кредитом можуть бути стягнуті стороною, що потерпіла, у складі реальних збитків у випадку, якщо кредит отримано у зв'язку з неналежним виконанням обов'язків іншою стороною. Доказами в цій ситуації можуть стати документи, які підтверджують: відсутність у потерпілої сторони обігових коштів; отримання кредиту саме для сплати третій особі тієї суми, яку необхідно було передати невиконаним боржником та яка повинна вказувати на взаємозв'язок грошового обов'язку перед третьою особою з невиконаним договором [3, 28]. Як раніше наголошувалося, усе, що стосується договірних відносин, може стосуватися й позадоговірних відносин при деліктній відповідальності.

Хоча вже згадувалося, що фактично понесені витрати та майбутні необхідні витрати пов'язані між собою, мають схожий склад та підтверджуються однаковими доказами, проте коротко зупинимось на цьому виді витрат.

Необхідність майбутніх витрат та їх розмір, що можна припустити, повинні бути підтверджені обґрунтованим розрахунком, доказами, у якості яких може бути надано кошторис (калькуляцію) витрат на усунення наслідків порушення договору або позадоговірних відносин. У деяких випадках, коли це є можливим, при порушенні договору або позадоговірних відносинах, слід провести експертизу, яка фіксувала б наявність та причини цього виду збитків (майбутніх необхід-

них витрат). У такому разі акт експертизи та акт оцінки виступають як документальні підтвердження причинного зв'язку між порушенням договору та розміром збитків від цього. Важливо також зазначити, що витрати по сплаті послуг незалежного оцінювача та витрати на проведення експертизи будуть включені до складу реальних збитків. Якщо порушене право може бути відновлене шляхом випуску товарів (надання послуг), то вартість відповідних робіт (послуг) визначається за цінами, що існують або в момент добровільного виконання обов'язку, або в момент подання позову, або, за обставинами, у момент винесення рішення суду, якщо фактичні витрати позивача ще не зроблені.

Усе, що зазначено стосовно суті реальних збитків у матеріальній сфері, певною мірою стосується й сфери інтелектуальної власності, однак слід особливо вказати, що реальні збитки у сфері інтелектуальної власності відрізняються від реальних збитків у речовому праві тим, що реальні збитки у цих сферах мають застосування до різних суб'єктів, об'єктів та прав. Так, якщо у речовому праві це: суб'єкти, об'єкти та права щодо конкретних речей, майна у фізичній формі, то у сфері інтелектуальної власності це: суб'єкти права інтелектуальної власності, об'єкти права інтелектуальної власності та права інтелектуальної власності (як майнові, так і немайнові — особисті права інтелектуальної власності). У цій статті маємо намір розглядати лише майнові права інтелектуальної власності.

В українському законодавстві поняття «реальні збитки» є першою складовою поняття «збитки» (однак, будемо розглядати лише поняття «реальні збитки», а поняття «збитки» ми розглядали в іншій науковій статті).

У підпункті 1) пункту 2 статті 22 Цивільного кодексу України надано визначення реальних збитків, це: «...

1) *втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкоджен-*

ням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки) [8].

Спробуємо надати та проаналізувати визначення поняття «реальні збитки» щодо сфери інтелектуальної власності, беручи до уваги все викладене та застосувавши поняття аналогії закону.

Перш за все, варто підкреслити, що першу частину формулювання реальних збитків з підпункту 1) пункту 2 статті 22 Цивільного кодексу України, а саме «*втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі*», на нашу думку, слід було б повністю виключити з формулювання реальних збитків у сфері інтелектуальної власності, тому що право на певну річ у матеріальній сфері та майнові права на об'єкти права у сфері інтелектуальної власності — це зовсім різні поняття (поняття права інтелектуальної власності, майнових прав у сфері інтелектуальної власності, об'єктів права інтелектуальної власності будуть наведені нижче).

Будемо вважати, що загальне визначення реальних збитків у Цивільному кодексі України визначеною мірою не відповідає сфері інтелектуальної власності, оскільки не містить необхідних дефініцій сфери інтелектуальної власності та не може враховувати специфіки та суті правових відносин у ній.

На нашу думку, при визначенні поняття «реальні збитки» у сфері інтелектуальної власності слід було б змінити формулювання щодо реальних збитків у матеріальній сфері та викласти їх відповідно до сфери інтелектуальної власності.

Тому доречно було б обґрунтувати поняття «реальні збитки» у сфері інтелектуальної власності так, щоб воно водночас містило як економічний, так і правовий (юридичний) аспекти. Відповідно до того, як у майновій сфері існує власник прав на річ, майно (матеріальний об'єкт), у сфері інтелектуальної

власності існує власник «майнових прав» на «об'єкти права інтелектуальної власності».

Доцільно було б передусім з'ясувати, як визначається право інтелектуальної власності в українському законодавстві.

У пункті 1 статті 418 Цивільного кодексу України вказано: «Право інтелектуальної власності — це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом» [8].

У пункті 2 статті 418 Цивільного кодексу України зазначено: «Право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, зміст яких щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності визначається цим Кодексом та іншим законом» [8].

Далі у цьому ж пункті йдеться про витрати, які особа зробила або мусить зробити. На наше переконання, зазначати у цьому пункті потрібно не будь-яку особу, а (фізичну або юридичну) особу, яка має певні майнові права у сфері інтелектуальної власності щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності. У сфері інтелектуальної власності такою особою виступає суб'єкт права інтелектуальної власності.

Згідно з пунктом 1 статті 421 Цивільного кодексу України суб'єктами права інтелектуальної власності слід вважати таких осіб: «творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності відповідно до цього Кодексу, іншого закону чи договору» [8].

З урахуванням традицій законотворення в Україні використовуються випробувані часом такі правомочності власника прав: право володіння, право користування та право розпорядження.

Право володіння у майновій сфері, у загальному значенні, можна розуміти як юридично забезпечену можливість власнику цього права мати майно у своєму віданні, тобто у сфері свого фактичного господарського впливу.

Під правом користування розуміють юридично закріплену можливість господарського використання майна та вилучення з нього корисних властивостей власником цього права чи уповноваженими ним особами.

Право розпорядження — це юридично закріплена можливість власника цього права самостійно вирішувати долю майна шляхом його відчуження іншим особам, зміни його стану та його призначення [9, 19].

Майновим правам інтелектуальної власності, відповідно до сфери інтелектуальної власності, надається визначення в пункті 1 статті 424 Цивільного кодексу України. Це такі права:

- 1) право на використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- 2) виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, у тому числі забороняти таке використання;
- 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом» [8].

На нашу думку, визначення певних об'єктів права інтелектуальної власності є дуже суттєвим, оскільки вказує на вид об'єктів права та галузь застосування майнових прав, а саме — майнові права на об'єкти прав інтелектуальної власності.

Об'єктами права інтелектуальної власності, відповідно до пункту 1 статті 420 Цивільного кодексу України є такі об'єкти: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; копії даних (бази даних); фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; наукові відкрит-

тя; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці [8].

За юридичною класифікацією визначення «особа» слід було б змінити на «суб'єкт права інтелектуальної власності» або «власник прав інтелектуальної власності». Таке формулювання подане в цьому вигляді, оскільки суб'єкт права інтелектуальної власності має можливість передати свої права або повністю, або на використання об'єктів права інтелектуальної власності.

Нагадаємо, що стосовно сфери інтелектуальної власності реальні збитки — це *«витрати, які суб'єкт права (власник прав) інтелектуальної власності зробив або мусить зробити для відновлення своїх порушених майнових прав на певні об'єкти права інтелектуальної власності (реальні збитки)»*.

Отже, у сфері інтелектуальної власності можна розглядати вираз *«відновлення своїх порушених майнових прав на певні об'єкти права інтелектуальної власності»* з точки зору юридичного та економічного аспектів.

З юридичної точки зору під відновленням порушених майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності слід розуміти приведення права інтелектуальної власності у попередній стан — стан, у якому право перебувало до порушення. Тобто право інтелектуальної власності повинно обов'язково існувати, хоча й у порушеному стані, бо якщо таке право не існуватиме, його вже неможливо буде відновити до попереднього стану. Тому витрати на відновлення порушених майнових прав інтелектуальної власності підлягають відшкодуванню в разі існування цих майнових прав інтелектуальної власності, а не коли їх уже немає.

З економічної точки зору, відновлення порушених майнових прав інте-

лектуальної власності спрямоване на створення економічного стану, який був до порушення. При цьому розумінні відновлюється деяке абстрактне право, суть якого полягає в непорушності майнових прав інтелектуальної власності у їх вартісному вимірі. Це впливає з природи майнових прав інтелектуальної власності, які відштовхуються від вартісних властивостей, а не фізичних. Таке розуміння відновлення порушених майнових прав інтелектуальної власності не буде реагувати при описі витрат на природу права інтелектуальної власності або об'єкт права інтелектуальної власності, а цілком буде відповідати економічній природі збитків. Зміст того, що викладене зводиться до положення, коли б особа — суб'єкт права інтелектуальної власності, що поніс збитки, опинився в такому економічному стані, якби не виникли обставини, що утворили збитки.

До реальних витрат у сфері інтелектуальної власності можна віднести такі витрати: витрати на послуги юриста (при обставинах, що викладені вище), витрати на послуги оцінювача (коли суб'єкт права (власник прав) на об'єкт права інтелектуальної власності не в змозі підрахувати збитки), на судові витрати, поштові витрати тощо. Окрім цих витрат, на нашу думку, до реальних витрат необхідно віднести види зборів та державне мито, які визначені постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності» [10] та декретом Кабінету Міністрів України «Про державне мито» [11], адже суб'єкт права інтелектуальної власності (власник прав) обов'язково робить ці сплати, оскільки вони безпосередньо пов'язані з конкретним об'єктом права інтелектуальної власності. Правопорушник буде відшкодовувати вартість державного мита і такі збори, які будуть залежати від часу початку порушення та

терміну цього порушення. При цьому суб'єкт права (власник прав) інтелектуальної власності повинен підтвердити свої грошові претензії документами, довідками, квитанціями тощо.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальшого розвитку в цьому напрямі. Підсумувавши теоретичний матеріал, викладений вище, та взявши до уваги запропоновані нами зміни, поняття «реальні збитки», наведене в підпункті 1) пункту 2 статті 22 Цивільного кодексу України, безпосередньо щодо сфери інтелектуальної власності, могло б мати такий вигляд: *«витрати, які суб'єкт права (власник прав) інтелектуальної власності зробив або мусять зробити для віднов-*

лення своїх порушених майнових прав на певні об'єкти права інтелектуальної власності (реальні збитки)».

На нашу думку, юридичну норму, що викладена вище, можна було б внести в Книгу четверту «Право інтелектуальної власності», главу 35 «Загальні положення про право інтелектуальної власності» Цивільного кодексу України, у статтю про збитки. ●

Список використаних джерел / List of references

1. Васькин В. Возмещение реального ущерба и упущенной выгоды. *Хозяйство и право*. 1994. № 3.
 2. Шершеневич Г. Ф. *Общая теория права : учебное пособие. В 2 т. Т. 2. Вып. 2, 3, 4.* Москва : Юридический колледж МГУ, 1995.
 3. Евтеев В. С. *Возмещение убытков как вид ответственности в коммерческой деятельности.* Москва : Зерцало — М, 2005. 184 с.
 4. Пиндинг А. Я. *Понятие и основные виды договорных убытков по советскому гражданскому праву. Учен. зап. ВЮЗИ. Вып. 17. Ч. 2.* 1968.
 5. *Убытки и практика их возмещения : сборник статей. (Анализ современного права) / отв. ред. М. А. Рожкова.* Москва : Статут, 2006. 622 с.
 6. Кривцов А. С. *Общее учение об убытках.* Юрьев : Тип. К. Маттисена, 1902. 219 с.
 7. Нам К. В. *Основные направления развития института договорной ответственности в российском гражданском праве : автореф. дис. ... канд. юрид. наук.* Москва, 1998. С. 18.
 8. *Цивільний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. Ст. 356 (із змінами та доповненнями).*
 9. *Право власності в Україні : навч. посіб. / О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова, О. А. Підпригора та ін. ; за заг. ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової.* Київ, Юрінком Інтер, 2000. 816 с.
 10. *Про затвердження Порядку сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності : постанова Кабінету Міністрів України від 23.12.2004 р. № 1716 (із змінами та доповненнями).*
 11. *Про державне мито : декрет Кабінету Міністрів України. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 13. Ст. 113. (із змінами та доповненнями).*
-
1. Vaskyn V. *Vozmeshchenye realnogo ushcherba y upushchennoi vyhody. Khoziaistvo y pravo.* 1994. № 3.
 2. Shershenevych H. F. *Obshchaia teoriya prava : uchebnoe posobye. V 2 t. T. 2. Вып. 2, 3, 4.* Moskva : Yurydycheskiy kolledzh MHU, 1995.

3. Euteev V. S. *Vozmeshchenye ubytkov kak vyd otvetstvennosti v kommercheskoi deiatelnosti*. Moskva : Zertsalo — M, 2005. 184 s.
4. Pyndynh A. Ya. *Poniatye y osnovnye vydy dohovornykh ubytkov po sovetskomu hrazhdanskomu pravu*. *Uchen. zap. VIUZU*. Вып. 17. Ч. 2. 1968.
5. *Ubytky y praktyka ykh vozmeshcheniya : sbornyk statei. (Analiz sovremennoho prava) / otv. red. M. A. Rozhkova*. Moskva : Statut, 2006. 622 s.
6. Kryutsov A. S. *Obshee uchenye ob ubytkakh*. Yurev : Typ. K. Mattysena, 1902. 219 s.
7. Nam K. V. *Osnovnye napravleniya razvitiya ynstytuta dohovornoj otvetstvennosti v rossiyskom hrazhdanskom prave : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk*. Moskva, 1998. S. 18.
8. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2003. № 40–44. St. 356 (iz zminamy ta dopovnenniamy).
9. *Pravo vlasnosti v Ukraini : navch. posib. / O. V. Dzera, N. S. Kuznietsova, O. A. Pidopryhora ta in. ; za zah. red. O. V. Dzery, N. S. Kuznietsovoi*. Kyiv, Yurinkom Inter, 2000. 816 s.
10. *Pro zatverdzhennia Poriadku splaty zboriv za dii, poviazani z okhoronoiu prav na obiekty intelektualnoi vlasnosti : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.12.2004 r. № 1716 (iz zminamy ta dopovnenniamy)*.
11. *Pro derzhavne myto : dekret Kabinetu Ministriv Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1993. № 13. St. 113. (iz zminamy ta dopovnenniamy).

Надійшла до редакції 17.11.2021 року

Шульпін І. Понятие реальных убытков как составляющая понятия убытков в сфере интеллектуальной собственности: категория права и экономики. В статье анализируется правовая и экономическая категория «реальные убытки» в имущественной и интеллектуальной собственности сферах. В статье сопоставляется понятие «реальные убытки» в имущественной и в интеллектуальной собственности сферах согласно с экономической и юридической категориями. Предлагаются главные термины, определяющие понятие «реальные убытки» в сфере интеллектуальной собственности.

В итоге статьи, определяется понятие «реальные убытки» в сфере интеллектуальной собственности. Статья будет полезной работникам МВД, судебным экспертам.

Ключевые слова: реальные убытки, имущественные права интеллектуальной собственности, объект права интеллектуальной собственности, субъект права интеллектуальной собственности, права владения, использования и распоряжения правами интеллектуальной собственности, договорные обязательства, недоговорные правоотношения

Shulpin I. The concept of real losses as a component of the concept of losses in the sphere of intellectual property: category of law and economics This article provides an analysis and formulation of the category of «real losses» in the field of intellectual property. The categories of «real losses» in relation to the property sphere and the sphere of intellectual property are analysed and justified.

First, the author will consider the concept of «real losses» in the property sphere, which was previously studied by many well-known legal scholars and lawyers. Further, we are talking about the structure and Element-by-Element composition of real losses. Then, the concept of incurred and future expenses is considered.

The author notes that everything that concerns the property sphere will also apply to the sphere of intellectual property to a certain extent, but a significant difference will be that real losses in these areas apply to different subjects, objects and rights.

After that, the author will try to provide and analyse the definition of the concept of «real losses» for regarding the sphere of intellectual property.

Further, the author focuses on the concept of intellectual property law, the subject of intellectual property rights, intellectual property rights, objects of intellectual property rights under the Civil Code of Ukraine. Also, the article deals with such concepts as the rights of the owner of rights: the right to own, the right to use and the right to dispose. Further, we are talking about real expenses in the field of intellectual property.

Summing up the theoretical material presented above and taking into account the changes of the author that he proposed, the definition of the concept of "real losses" in the field of intellectual property is given.

According to the author, such a legal norm could be included in the fourth book «Intellectual Property Law», Chapter 35 «general provisions on intellectual property law» of the Civil Code of Ukraine, in the article on losses.

Keywords: real losses, intellectual property rights, object of intellectual property rights, subject of intellectual property rights, right to own, use and dispose of intellectual property rights, contractual obligations, non-contractual legal relations